

Enheten för landsbygd, mark och företagsutveckling
Sara Ehrenberg
Direkt 010-2250381
sara.ehrenberg@lansstyrelsen.se

Finansdepartementet
c/o Regeringskansliet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.fma.b@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande över Betänkandet En ny riksbankslag (SOU 2019:46)

Länsstyrelsen i Dalarnas län (nedan kallad länsstyrelsen) ser i huvudsak positivt på de förslag som den parlamentariska riksbankskommittén lämnar i sitt slutbetänkande. Förslaget till ny riksbankslag innebär en stärkt och ökad tydlighet över den roll och det ansvar Riksbanken har att hantera för att skapa en ökad finansiell stabilitet och bedriva en stabil penningpolitik. Genom att i lag fästa den praxis som kännetecknas av Riksbankens agerande de senaste 10–15 åren bedömer länsstyrelsen att eventuella tvivel undanröjs beträffande dess mål och uppdrag.

Länsstyrelsen har det nationella samordningsansvaret för länsstyrelsernas uppdrag avseende grundläggande betaltjänster. Vi ger nedan synpunkter på delar av förslagen i kapitel 34 Kontanter och kapitel 35 Krisberedskap och höjd beredskap som har koppling till detta uppdrag.

Avsnitt 34.3

Länsstyrelsen välkomnar förslaget om att ”målet för Riksbankens verksamhet avseende kontanter ska vara att bidra till att det finns tillgång till kontanter i betryggande utsträckning i hela Sverige”. Länsstyrelsernas uppdrag när det gäller grundläggande betaltjänster innebär bland annat att besluta om stöd till betaltjänstombud på orter där samhällets behov inte tillgodoses av marknaden. Dessa stödinsatser är beroende av att det finns en fungerande kontantkedja i Sverige. Länsstyrelsen ser därför positivt på det resonemang som kommittén för i detta avsnitt om vikten av att målet betonar tillgången till kontanter i hela Sverige och att särskild uppmärksamhet bör riktas mot förutsättningarna i områden där det är svårt att upprätthålla tillgången på kommersiell grund, exempelvis i glesbygden i norra och mellersta Sverige och på vissa öar utan fast vägförbindelse.

Avsnitt 34.4

Länsstyrelsen konstaterar att depåverksamheten är en viktig förutsättning för en fungerande kontantkedja och tillgång till kontanter i hela landet. Det är viktigt med en geografisk spridning av depåerna och länsstyrelsen är positiv till att minst två depåer föreslås ligga i de norra delarna av landet. Länsstyrelsen vill även lyfta behovet av depåverksamhet på Gotland. Öns speciella läge medför betydande risker gällande isolering och beredskap, vid olika former av krissituationer.

Kommittén föreslår att avgifterna får differentieras geografiskt och att prissättning och övriga villkor för att lämna in och hämta ut kontanter i depåerna bör bestämmas av Riksbanken i föreskrifter. Kommittén skriver att priser och övriga villkor bör reflektera Riksbankens övriga mål för kontantverksamheten – att bidra till att det finns tillgång till kontanter i betryggande utsträckning i hela Sverige.

Länsstyrelserna har i sina årliga bevakningsrapporter lyft företags och föreningars tillgång till grundläggande betaltjänster. Återkommande i rapporteringen är att mindre företag och föreningar upplever problem med insättning av dagskassa på grund av långa avstånd och höga kostnader för deponi. Länsstyrelsen välkomnar därför förslagets uttalade målsättning om att lägre priser i grossistledet ska leda till lägre kostnader för bland annat handeln. Det är viktigt att bevaka att föreslagna prissänkningar verkligen når fram till detaljhandeln då det skulle underlätta för företag och föreningar att fortsätta hantera kontanter.

Det är positivt att depåerna föreslås hantera samtliga sedelvalörer och inte endast sedlar av större valörer. Länsstyrelsen vill dock i sammanhanget lyfta vikten av tillgången till växelkassa och där är även mynten centrala. Handlare och mindre företag har senaste året signalerat problem med tillgång till växelkassa då man har haft svårt att få tag på mynt och sedlar av lägre valörer. Detta kan vara en faktor som vägs in om en butik överväger att sluta ta emot kontanter. Utredningen föreslår inte några geografiska specifikationer för mynt. Länsstyrelsen anser dock att prissättningen av myntdeponi och hur cirkulationen av mynt fungerar är frågor som bör fortsätta att bevakas då även mynt är viktiga för en fungerande kontantkedja.

Länsstyrelsen instämmer i förslaget om att ge Riksbanken ett övergripande ansvar för kontanthantering i Sverige och att de vid problem i kontanthantering även föreslås ha en koordinerande roll.

Avsnitt 34.5

Länsstyrelsen har inget att invända mot att en skyldighet att lämna uppgifter till Riksbanken tas in i länsstyrelsernas instruktion.

Avsnitt 34.7 och 34.8

Vad gäller möjligheten att betala med kontanter är det positivt att kommittén uppmanar offentliga aktörer att ta emot kontanter. För många individer är det viktigt att såväl offentliga som privata aktörer, erbjuder möjligheten att betala kontant. Länsstyrelserna konstaterade i den senaste bevakningsrapporten att handeln fortfarande tar ansvar för kontanthantering. Enligt Svensk Handel var det i april 2019 bara två procent av dagligvaruhandlarna som inte tog emot kontanter. Samtidigt var det 18 procent av sällanköpsvaruhandlarna som inte accepterar kontanter.¹ Länsstyrelsen noterar dock att fler butiker, hotell och restauranger har blivit kontantfria under 2019. Det är viktigt att följa denna utveckling vidare och det är bra att frågan finns med i den utredning som riksdagen har riktat ett tillkännagivande till regeringen om (bet. 2018/19:FiU44). Utredningen ska enligt tillkännagivandet utreda förutsättningarna för statens och den privata sektorns roller på den framtida betalningsmarknaden.

Länsstyrelsen vill i detta sammanhang även lyfta vikten av digital delaktighet som är central för att förbättra tillgången till grundläggande betaltjänster. Viktiga insatser görs redan idag, både av offentliga och privata aktörer, för att öka den digitala delaktigheten. Länsstyrelsen bedömer dock att behovet är större än de insatser som erbjuds. Det krävs såväl fler utbildningsinsatser som en ökad möjlighet till personlig service. Det är även viktigt med kontinuitet i dessa insatser. Särskilt fokus bör läggas på grupperna äldre och personer med funktionsnedsättning samt asylsökande och nyanlända. Även flera länsstyrelser gör viktiga insatser för att öka den digitala delaktigheten när det gäller betaltjänster men frågan om att öka den digitala delaktigheten är bredare än länsstyrelsernas betaltjänstupdrag.

Avsnitt 35.7

Länsstyrelserna har i rapporter konstaterat att den snabba utvecklingen på betaltjänstmarknaden leder till nya utmaningar. Med ökad användning av digitala betaltjänstlösningar ökar såväl individens som samhällets beroende av fungerande elförsörjning och elektroniska kommunikationer. Det är därför centralt att det digitala betalssystemet är robust. När

¹ <https://www.svenskhandel.se/globalassets/dokument/aktuellt-och-opinion/rapporteroch-foldrar/betalfragor/kontanthantering-i-svensk-detaljhandel.pdf>

kontanthanteringens minskar försämrade möjligheterna att använda kontanter som ett alternativt betalmedel vid kris. Frågan om tillgång till kontanter är angelägen både ur ett vardagsperspektiv och ur ett krisperspektiv.²

Ur länsstyrelsens perspektiv är Riksbanken den aktör som är mest lämpad att ta ett helhetsansvar för det svenska betalningssystemet. Länsstyrelsen välkomnar därmed att Riksbanken föreslår få ett planerings- och kontrollansvar i fråga om höjd beredskap och andra framtida krisituationer än finansiella kriser för juridiska personer och näringsidkare inom kontanthantering.

Kommittén föreslår att de näringsidkare inom kontanthantering som bör omfattas av Riksbankens planerings- och kontrollansvar är sådana som

- driver yrkesmässig, fysisk transport av kontanter, dvs. sådan verksamhet som drivs av främst värdebolagen
- driver uppräkningsverksamhet enligt lagen om betaltjänster, dvs. sådan verksamhet som drivs av bland andra värdebolagen och Bankomat AB
- tillhandahåller tjänster för uttag eller insättning av kontanter som är av särskild betydelse för genomförandet av betalningar med sedlar och mynt, dvs. sådan verksamhet som bedrivs av bland andra de större bankerna, Bankomat AB, ICA Banken AB och Kontanten AB.

Länsstyrelsen vill framhålla att de aktörer som listas i den tredje punktsatsen ovan ofta inte har närvaro i Sveriges mer glesbefolkade områden och att majoriteten av de statligt finansierade betaltjänstombuden har avtal med annan aktör än dessa näringsidkare. Det skulle därmed kunna försämrade möjligheten att ta ut kontanter i dessa områden i händelse av kris eller höjd beredskap.

2

https://www.lansstyrelsen.se/download/18.6585fd516e4501062869c49/1574862144578/2019_10_Bevakning%20av%20grundläggande%20betaltjanster%202019.pdf

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Ylva Thörn med nationell samordnare Sara Ehrenberg som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Camilla Fagerberg Littorin, Länsråd medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.